

Pensioen Pro artikelen

‘Verwerking echtscheidingen potentieel hoofdpijndossier’

7 oktober 2024

Veel echtscheidingsgegevens zijn nog niet verwerkt in de pensioenadministratie, waarschuwen drie actuarissen. Volgens hen hebben fondsen een enorme inhaalslag te maken en kunnen ze pas invaren als die achter de rug is.

Volgend jaar gaan de eerste pensioenfondsen over naar het nieuwe pensioenstelsel. Vanaf dat moment wordt ook het collectieve pensioenvermogen van zo'n € 1.800 mrd over zo'n tien miljoen individuele deelnemers verdeeld. Dit invaren is een van de grootste financiële operaties ooit. Vandaar dat DNB veel aandacht vraagt voor het op orde brengen van de datakwaliteit, die nodig is om bij invaren tot een correcte vermogensverdeling te komen. Die verdeling moet in één keer goed zijn. Daarna is het vermogen verdeeld en is er geen weg terug.

Anders gezegd: van een geklutst ei kun je wel roereieren bakken, maar van roereieren maak je nooit meer een geklutst ei.

Gescheiden deelnemers

Een belangrijke complicatie voor de data bij en na het invaren zijn de nog niet administratief verwerkte echtscheidingen uit het verleden. Omdat één op de drie huwelijken eindigt in een echtscheiding, zitten er waarschijnlijk ruim één miljoen gescheiden deelnemers en partners in onze pensioenadministraties. In het huidige stelsel worden de benodigde gegevens voor de verdeling van het pensioen vaak pas bij pensionering in de administratie opgenomen. Bij invaren moeten deze gegevens echter ook bekend zijn. Uitvoerders onderschatten dit probleem. Ze moeten nog een gigantische inhaalslag maken.

De verwerking van scheidingen is complex, omdat de verdeling van het ouderdoms- en partnerpensioen op verschillende momenten in verschillende wetten en arresten is geregeld, en daarna meerdere keren is aangepast. De wettelijke verdeling van het ouderdomspensioen is bovendien mede afhankelijk van de datum van scheiding en de samenlevingsvorm. De verdeling kan gaan over het opgebouwde pensioen op de datum van scheiding of over de huwelijkse periode. Soms is het zelfs mogelijk dat er geen recht op verdeling is.

Welke partner wel of niet recht heeft op een *bijzonder* pensioen (een term uit de pensioenwetgeving) is afhankelijk van het geslacht van de ex-partner, de samenlevingsvorm en het moment van scheiding. In alle gevallen zijn er afwijkingen mogelijk op grond van het pensioenreglement, de huwelijkse voorwaarden of een echtscheidingsconvenant.

Gelijke verhoging

De rechten van de ex-partner moeten ook na invaren wettelijk in dezelfde mate verhoogd worden als het pensioen van de (gewezen) deelnemer. Een gelijke verhoging van het pensioenvermogen voor een ouderdom- en het partnerpensioen leidt echter in het nieuwe stelsel niet tot een gelijke verhoging van de toekomstige uitkeringen, omdat bij het bijzonder-partnerpensioen ook de sterfttekans van de ex-partner van belang is. Omdat nog niet is uitgewerkt hoe pensioenuitvoerders na invaren kunnen zorgen voor gelijke verhoging zoals bedoeld door de Hoge Raad, kunnen uitvoerders niet bepalen wat de juiste administratieve verwerkingswijze is.

Zolang een pensioenuitvoerder niet zeker weet dat een (gewezen) deelnemer in verband met echtscheiding geen rechten te verdelen heeft, moet de uitvoerder er rekening mee houden dat dit wel het geval kan zijn. Voor een goede uitvoering na invaren moet dan bekend zijn wie wat te verdelen heeft. De benodigde gegevens zijn onder meer afhankelijk van de datum van scheiding, en ook van individuele gegevens zoals datum aanvang relatie, samenlevingsvorm, geslacht van de partner, huwelijkse voorwaarden en het echtscheidingsconvenant. Ook is de pensioenregeling op de datum van scheiding nog relevant en die is soms lastig te achterhalen door alle fusies en reglementswijzigingen.

Illusie

Het is een illusie om te denken dat deze gegevens voor iedereen voor het invaren te achterhalen zijn, al is het alleen maar omdat sommige deelnemers onvindbaar zijn. De complete en correcte vastlegging van alle benodigde data en de juiste verwerking van de verdeling van de aanspraken tussen ex-partners op het moment van invaren en een wettelijke juiste behandeling daarna, is een van de grootste uitvoeringsrisico's. Dit heeft alle kenmerken van een potentieel hoofdpijndossier.

Op het moment van invaren worden niet alleen regelingen gewijzigd en vermogens verdeeld, maar tegelijkertijd ook de administratiesystemen en de communicatie aangepast. [Tegelijkertijd is de Wet pensioenverdeling bij scheiding nog niet klaar](#), waardoor de wettelijke rekenregels ontbreken over hoe om te gaan met rechten en verhogingen van de te verdelen pensioenen na de transitie.

De risico's van invaren zijn onzes inziens bijzonder groot. Als de wet niet op tijd een oplossing biedt, lijkt maar één oplossing voorhanden: maak uitstel van invaren mogelijk, totdat de wetgeving goed is geregeld, het nieuwe stelsel goed werkt en de administraties zijn bijgewerkt. Hopelijk wint het gezonde verstand het van de ambitie.

Anton de Bekker, Jos Berkemeijer en Henk Bets zijn alle drie actuaris AG.

Krijgen schijnzelfstandigen pensioen met terugwerkende kracht?

8 oktober 2024

'Geen premie, wel recht' is een belangrijk principe van het pensioenstelsel. Maar nu de overheid werk maakt van de aanpak van schijnzelfstandigheid, ontstaat er een flink probleem.

Zzp'ers die het stempel schijnzelfstandige krijgen, kunnen die situatie gebruiken om aanspraak te maken op gratis pensioen. En het gaat niet alleen om toekomstige schijnzelfstandigen, maar om iedereen die als zzp'er een opdracht deed, maar eigenlijk werknemer was.

Het aantal zzp'ers is het afgelopen decennium sterk toegenomen. Waren er in 2013 bijna 900.000, inmiddels zijn het er ruim 1,2 miljoen. Alleen is niet elke zzp'er altijd echt een zelfstandige. In sommige gevallen lijkt het werk dat zij doen sterk op dat van werknemers die in loondienst zijn. Denk aan een verpleegkundige die als zzp'er invalt, of een projectmanager die jarenlang vijf dagen per week als zzp'er bij een bank werkt.

Vaak hebben de zelfstandige en de opdrachtgever dan eigenlijk een arbeidsrelatie. Daarmee zou de zzp'er recht hebben op vakantiedagen en doorbetaling bij ziekte. Maar ook voor de overheid is

dit van belang. Voor werknemers moet namelijk loonbelasting worden betaald, en werkgeverspremies.

Concept-wetsvoorstel

Om het fenomeen schijnzelfstandigheid terug te dringen, nemen overheid en politiek maatregelen. Er is een concept-wetsvoorstel gepubliceerd dat meer helderheid moet geven over wanneer een zzp'er echt zelfstandig ondernemer is. Daarnaast gaat de Belastingdienst per 1 januari 2025 de bestaande regels strikter handhaven, nadat er jarenlang amper werd gecontroleerd.

Dit kan grote gevolgen hebben voor de pensioensector. Als blijkt dat een zzp'er die een opdracht doet eigenlijk een werknemer is, moet voor die persoon namelijk niet alleen premie worden afgedragen, maar krijgt hij of zij ook met terugwerkende kracht recht op pensioen. Voor dat pensioen is alleen nooit premie betaald, terwijl de uitkeringen straks wel op een of andere manier moeten worden opgebracht, legt directeur Edith Maat van de Pensioenfederatie uit.

'Het is de vraag wat het doet met werkgevers, als die opeens met een heel forse rekening worden geconfronteerd. In hoeverre is dat voor hen op te brengen? Daarbij lopen we ook het risico dat werkgevers niet meer bestaan en dat de kosten ten laste komen van het collectief. Dan komt de rekening bij de andere deelnemers van het pensioenfonds te liggen, en niet bij de werkgever en de betreffende schijnzelfstandige die met elkaar afspraken hebben gemaakt. Dat vinden wij heel onwenselijk.'

Sectoren

Het ministerie van Sociale Zaken gaat ervan uit dat er circa tweehonderdduizend schijnzelfstandigen zijn. Als die allemaal een werknemerstatus krijgen en allemaal aankloppen bij hun pensioenfonds, kan de rekening oplopen tot zo'n €1,3 mrd per jaar, heeft de federatie berekend, in het geval er geen premies met terugwerkende kracht meer kunnen worden geïnd.

In welke sectoren de meeste schijnzelfstandigen werken, is niet precies bekend. Zeker is echter dat het in de zorg en het onderwijs om grote aantallen gaat. Sociale Zaken concludeerde in 2023 dat alleen in de zorg al 105.000 zelfstandigen werken. Daarnaast zijn er in de kinderopvang nog eens bijna 14.000 actief. In het basisonderwijs en het middelbaar onderwijs staat ongeveer 4% van de werkenden niet op de loonlijst. Het gaat dan om circa 25.000 mensen, waarbij wel geldt dat ook uitzendkrachten hieronder vallen. Daarmee zijn ABP en Zorg en Welzijn fondsen die mogelijk hard geraakt worden.

De totale groep die met terugwerkende kracht aanspraak kan maken op pensioen kan echter nog een stuk groter uitvallen dan de tweehonderdduizend waarmee het ministerie rekent, legt hoogleraar arbeidsrecht Evert Verhulp (Universiteit van Amsterdam) uit. Naast de huidige schijnzelfstandigen zijn er immers ook nog de personen die ooit schijnzelfstandig zijn geweest. 'Een vordering tot betaling van de pensioenpremie verjaart, maar een pensioenclaim niet. Als iemand twintig jaar ergens werkzaam is geweest en juridisch gezien geen zzp'er was, dan heeft die persoon recht op een pensioen voor die twintig jaar. Voor zo'n zzp'er is het echt gratis geld.' Een oud-zzp'er zou bij pensionering bij het fonds kunnen aankloppen, maar dit ook al eerder kunnen doen.

Sociale Zaken bevestigt dit. 'Het wetsvoorstel betreft een verduidelijking van de bestaande praktijk die hoort bij de beoordeling van de arbeidsrelatie. Als iemand ten onrechte als zzp'er

heeft gewerkt bij een bedrijf en er bij dit bedrijf sprake is van een pensioenregeling kan er op “geen premie, wel recht” beroep gedaan worden’, aldus een woordvoerder van het ministerie.

Wet wijzigen

Daarom wil de Pensioenfederatie dat zzp’ers die daarop een beroep doen via het definitieve wetsvoorstel over schijnzelfstandigheid de pas wordt afgesneden. ‘Als het gaat om de belastingen, is er alleen maar een werking naar de toekomst. Wij zijn van mening dat dit ook moet gelden voor de pensioenen. Je kunt niet zomaar het principe van geen premie, wel recht op dit soort gevallen plakken. Het krijgt dan een werking die nooit was beoogd’, zegt Maat. Sociale Zaken reageert terughoudend op het idee om de wet te wijzigen. Het principe ‘geen premie, wel recht’ is niet absoluut, stelt de woordvoerder wel. ‘Niet alle werkenden kunnen er achteraf een beroep op doen. In gevallen van onder andere boze opzet bij werkgever en werkende kan afgeweken worden van het principe. Dit zou het geval kunnen zijn als partijen opzettelijk en langdurig de arbeidsrelatie verkeerd kwalificeren.’

Er zijn tot nu toe nog geen concrete gevallen bekend waarin zzp’ers hebben geprobeerd pensioen op te eisen bij fondsen, erkent hoogleraar Verhulp. Hij denkt echter dat dit snel kan veranderen als zzp’ers er lucht van krijgen dat ze mogelijk recht hebben op pensioen. ‘Ik kan juridisch inschatten dat dit risico reëel is. Als door de rechter wordt vastgesteld dat er een arbeidsovereenkomst was, dan is de volgende stap de verplichtstelling van pensioenopbouw. Juridisch is daar geen speld tussen te krijgen. Tot op heden blijkt dat zzp’ers redelijk rolvast zijn. Als je vindt dat je een zzp’er bent, dan gedraag je je ook als een zzp’er. Op het moment dat de wetgever zegt dat dit niet meer mag en dat je eigenlijk nooit zzp’er was, dan gaan er andere processen spelen.’

Lastig parket

Hij denkt dat de pensioensector hierdoor in een lastig parket zit. ‘Als er veel aandacht voor komt, maak je slapende honden wakker. Als je er geen aandacht voor vraagt, wordt het probleem niet opgelost. Dit is een soort catch-22.’

Het is nog onzeker of de nieuwe wet over zelfstandigen er komt. Verhulp denkt echter dat een aanpak noodzakelijk is. ‘Het gedogen van schijnzelfstandigheid is gewoon de dood in de pot gebleken. Daar moet iets aan gebeuren.’ Tegelijk moet er dan ook echt wetgeving komen die grootschalige pensioenclaims door zzp’ers tegenhoudt, meent Verhulp. ‘De pensioensector heeft anders een enorm probleem.’